

Asia: VN/19873/2023

Lausuntopyyntö syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen; työryhmän mietintö

Nykytila

Mitä huomioita teillä on nykytilaa koskien?

-

Keskeiset ehdotukset

Velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä

-

Ilmoitukset asianosaisten oikeuksista

-

Syyteneuvottelun kohteena olevat rikokset

-

Yhteisösakosta neuvottelu

-

Liiketoimintakiellosta neuvottelu

-

Rikoshyödyistä neuvottelu, kun se liittyy asianomistajan vahingonkorvausvaatimukseen

-

Syyteneuvottelu muutoksenhakuasteessa

-

Seuraamuskeinien informatiivisuus

-

Tunnustamisoikeudenkäynnin määräaika

-

Esitutkintalain mukainen tunnustamismenettely

-

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia viranomaisvaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

-

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Miten kommentoitte muita toteuttamismuutoksia (mietinnön jakso 5) ja erillisessä muistiossa esitettyjä ratkaisuvaihtoehtoja? Millaisia vaikutuksia niillä olisi?

-

Onko jokin muu tapa, jolla esityksen tavoitteet voitaisiin toteuttaa?

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisyhteistyö

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisyhteistyötä (mietinnön jakso 11)?

-

Muut havaintonne ja kommentitne esitysluonnoksesta

.

Oikeusministeriö on pyytänyt Oikeusrekisterikeskukselta lausuntoa syyteneuvottelun käyttöalan laajentamista koskevasta työryhmämietinnöstä.

Liiketoimintakiellosta neuvottelu

ORK toimii liiketoimintakieltorekisterin rekisterinpitäjänä. Rekisteri sisältää tiedot voimassa olevista liiketoimintakielloista.

Esityksessä ehdotetaan, että syyteneuvotteluissa voisi neuvotella myös liiketoimintakiellosta. Neuvottelu voisi kohdistua paitsi kiellon vaatimiseen ja pituuteen myös sen sisältöön. Rajaus olisi vastaavanlainen kuin mitä tuomioistuin voi tälläkin hetkellä liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 4 §:n 3 momentin mukaan määräämäänsä liiketoimintakielttoon erityisestä syystä tehdä. Lakiin tehtäväksi ehdotettu kirjaus lisäisikin samaan momenttiin maininnan siitä, että tällaisena erityisenä syynä pidettäisiin myös lain 7 §:ään kirjattavaksi ehdotettua tuomioesitystä.

Liiketoimintakieltorekisteristä annetun asetuksen (121/1998) 1 §:n mukaan liiketoimintakieltorekisteriin on tuomioistuimen ilmoituksen perusteella merkittävä asetuksen 2–5 §:ssä tarkoitetut tiedot. Asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimen on toimitettava viipymättä ilmoitus liiketoimintakieltorekisteriin ratkaisustaan, joka aiheuttaa merkinnän tai muutoksen rekisteriin. Edelleen asetuksen 2 §:n 2 momentin 2-kohdan mukaan tuomioistuimen on mainittava ilmoituksessaan liiketoimintakiellosta annetun lain 21 §:n 1 momentissa mainitut seikat, mukaan lukien tuomioistuimen mainitun lain 4 §:n 3 momentin nojalla määräämä poikkeus liiketoimintakiellon sisällöstä. ORK:n näkemyksen mukaan nyt esitettävä muutos ei aiheuta muutosta ilmoittamisvelvollisuuden sisältöön.

Oletettavaa on, että liiketoimintakieltotojen syyteneuvottelumahdollisuuden nimenomaisen lakiin kirjaamisen myötä sellaisia kieltoja, joiden sisältö määräytyy jollain tavoin poikkeuksellisesti, määrä lisääntyy. Myös se, että syyteneuvottelun mahdollisuudesta vielä hovioikeusvaiheessa säädettäisiin jatkossa lain tasoisesti, lisännee osaltaan poikkeavasisältöisten kieltojen määräämistä. Mikäli tuomioistuinten ilmoittamisvelvollisuus toteutettaisiin muutoin kuin rajapinnan kautta tapahtuvana tietojen välittämisenä, jouduttaisiin erityiset poikkeukset kirjaamaan liiketoimintakieltorekisteriin ORK:ssa manuaalisesti, ja lisääntyvät poikkeuskirjaukset lisäisivät näin manuaalityön määrää jonkin verran.

ORK kiinnittää vielä huomiota siihen, että vuoden 2025 aikana liiketoimintakieltorekisterin tietojen osalta aloitetaan EU BRIS-tiedonvaihto (Business Registers Interconnection System), jonka kautta jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää yhdeltä tai useammalta jäsenvaltiota tietoja siitä, onko henkilö, joka hakee jonkin yhtiömuodoltaan direktiivin (EU) 2017/1132 liitteessä II mainitun yhtiön johtajaksi, liiketoimintakiellossa tai onko hänet merkitty johonkin näiden jäsenvaltioiden rekisteriin, jossa on johtajien liiketoimintakiellon kannalta merkityksellisiä tietoja. Pyyntöön vastataan ensivaiheessa ”kyllä” tai ”ei”. Tältä osin tietoa esimerkiksi kiellon tarkemmasta sisällöstä tai rajoituksista ei luovuteta BRIS-tiedonvaihdon kautta ainakaan tiedonvaihdon ensimmäisessä vaiheessa.

Rikoshyödytystä neuvottelu, kun se liittyy asianomistajan vahingonkorvausvaatimukseen

Työryhmän mietinnössä on ehdotettu, että jatkossa seuraamusten osalta voisi neuvotella rikoshyödytystä tilanteessa, jossa syyttäjän vaatimus rikoshyödyn määrästä ylittää asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen.

Tietyissä tilanteissa ORK:n tehtävänä on menettämisseuraamuksen ja sitä vastaavan vahingonkorvauksen tai edunpalautuksen täytäntöönpanon yhteensovittaminen. Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentissa säädetään menettämisseuraamuksen ja sitä vastaavan vahingonkorvauksen tai edunpalautuksen täytäntöönpanon yhteensovittamisesta. Suorituksen saamisen edellytyksenä on, että korvauksenhakijalle on tuomittu menettämisseuraamusta vastaava korvausta (HE 4/2016 vp, s. 7). Sen vuoksi korvauksenhakijan on saatava yksityisoikeudellisen vaatimuksensa hyväksyvä tuomio rikoksenteikijää kohtaan ennen suorituksen saamista valtion varoista (HE 2/2013 vp, s. 3 ja 7).

Täytäntöönpanovaiheen yhteensovittaminen perustuu keskeisesti siihen tuomioistuimen ratkaisuun, jolla rikoksenteikijä on veloitettu suorittamaan vahingonkorvausta asianomistajalle. Menettämisseuraamuksen riittävä yksilöinti ja perusteiden käsittely tuomiossa on tärkeää RL 10:11.2:n soveltamisen näkökulmasta, koska Oikeusrekisterikeskuksen on rikoshyödyn ja siihen liittyvän vahingonkorvauksen yhteensovittamisessa tutkittava, vastaako tuomittu menettämisseuraamus tuomittua vahingonkorvausta. Täytäntöönpanovaiheen yhteensovittaminen tehdään vertaamalla menettämisseuraamustuomion perusteita ja tuomioistuimen ratkaisuun perustuvan vahingonkorvaustuomion perusteita. Tällöin Oikeusrekisterikeskus vertaa olemassa olevia perusteita eli tuomioistuimen ratkaisusta (ja mahdollisesti myös oikeudenkäynnin osapuolten vaatimuksista ja todisteista) ilmeneviä perusteita. Täytäntöönpanovaiheen yhteensovittaminen tehdään tutkimalla olemassa olevia vahingonkorvaustuomion perusteiden aiheellisuutta (esim. kenelle välitön vahinko on aiheutunut tai onko vahingonkorvausvelvollisuus ollut lakannut vanhentumisen seurauksena). Täytäntöönpanovaiheen yhteensovittamisessa ei yksilöidä tai määritellä menettämisseuraamustuomion tai vahingonkorvaustuomion sisältöä eikä myöskään korjata niissä olevia mahdollisia virheitä, puutteita tai epäselvyyksiä. Vahingonkorvauksen ja menettämisseuraamusten perusteiden yksilöinti ja määrittely tehdään menettämisseuraamus- ja vahingonkorvausprosesseissa.

ORK kiinnittää huomiota siihen, että rikoshyödytystä neuvottelu voi aiheuttaa oikeudenmenetyksiä rikoshyödyn ja vahingonkorvauksen yhteensovittamisessa, mikäli menettämisseuraamus jää yksilöimättömäksi tunnustamisoikeudenkäynnissä annetussa tuomiossa. Menettämisseuraamuksen osalta perustelematon/yksilöimätön tunnustamisoikeudenkäynnissä annettu tuomio voi aiheuttaa ongelmia erityisesti asianomistajan oikeusturvan kannalta, jos asianomistajan korvausvaatimuksen oikeellisuudesta ei voida varmistua RL 10:11.2:n mukaisessa menettelyssä.

Edellä kuvatut ongelmat koskevat tilanteita, joissa yhteensovittaminen jää täytäntöönpanoon. Kyse on tällöin esimerkiksi tilanteista, joissa rikokseen liittyviä yksityisoikeudellisia vaatimuksia ei käsitellä

rikosasian yhteydessä. Erityisesti kyseeseen tulevat sellaiset rikokset, joissa on laaja asianomistajajoukko.

ORK:n näkemyksen mukaan syyteneuvottelun ja tunnustamisoikeudenkäynnin johdosta annettavan tuomion laatimisessa tulee olla erityisen huolellinen, jotta menettämisseuraamuksen ja sitä vastaavan vahingonkorvauksen tai edunpalautuksen täytäntöönpanon yhteensovittaminen voidaan tehdä ORK:ssa. Tunnustamisoikeudenkäynnissä annetun tuomion tulee olla riittävän informatiivinen.

Työryhmän mietinnössä on esitetty vaihtoehtoisena toteuttamistapana rikoshyödyn ottamista täysmääräisesti syyteneuvottelun kohteeksi. Syyteneuvottelun kohteeksi olisi tässä vaihtoehdossa periaatteessa mahdollista ottaa muutkin kuin rikoshyötyyn kohdistuvat menettämisseuraamukset. ORK:n näkemyksen mukaan muita menettämisseuraamuksia kuin RL 10:2:ssä säädettyä tavallista hyötykonfiskaatiota ei ole perusteltua saattaa syyteneuvottelun kohteeksi vaan niiden tuomitsemista harkittaessa on jatkossakin noudatettava kyseisissä säännöksissä mainittuja perusteita.

Mikkola Teemu
Oikeusrekisterikeskus

Lindberg Johanna
Oikeusrekisterikeskus